

UDK 371.3::811.163.41+821.163.41

Гордана Р. Штасни

gordanastasni@yahoo.com

(Филозофски факултет, Нови Сад – Српски језик и лингвистика)

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ЛИРСКЕ ПЕСМЕ *ГРМ*

Сажетак: У раду се примењује лингвостилистички приступ у анализи лирске песме *Грм* Војислава Илића. Циљ је да се покаже како се основне карактеристике песничког језика и принципи структурирања лирске песме реализују различитим језичким средствима. Полази се од критеријума избора (селекција и комбинација) и то на свим нивоима: од избора жанра до избора језичких средстава (од фонетског до семантичког плана). Целокупна структура песме заснива се на контрасту и аналогiji, а сваки аспект илустрован је одговарајућим феноменом: понављање – метричко-ритмичком анализом стиха; контраст и аналогija – анализом идејног плана песме, распореда мотива и песничких слика. Са методичког становишта овакав приступ књижевноуметничком делу веома је пожељен у настави, будући да се њиме остварује тесна корелација између подручја књижевности и српског језика.

Кључне речи: лирска песма, лингвостилистика, интерпретација, методика наставе српског језика и књижевности.

1. ЛИНГВОСТИЛИСТИКА

Лингвостилистика као посебна дисциплина доприноси заокруженом и потпуном изучавању књижевног дела успостављањем споне између науке о књижевности и науке о језику. Полази од језичке чињенице и открива начин на који језички израз у оквиру књижевноуметничког текста постаје јединица са стилском вредношћу – стилем или стилистичка доминанта.¹ Стилем се као интензификатор израза може остварити на плану фонетике, морфологије и деривације,

¹ Под стилском доминантом се подразумева свако чешће понављање извесног стилског поступка (Lešić 1982: 184).

синтаксе, семантике и лексике.

Са методичог становишта овакав приступ књижевноуметничком делу веома је пожељен у настави, будући да се њиме остварује тесна корелација између подручја књижевности и српског језика. Осим тога, у тако организованој настави могућа је функционална примена и повезивање знања из области теорије књижевности и граматике српског језика, што може представљати добар начин за унапређење наставе српског језика и књижевности, нарочито у средњој школи.

Лингвостилистичка анализа песме *Грм* заснива се на укрштању принципа *избора* са структурно-идејном организацијом лирске песме и сагледавањем језичких поступака и средстава којима се ти принципи остварују. У настави је, такође, важно указивати на разлике између књижевног и некњижевног текста. „Са аспекта лингвистичке стилистике разлика између књижевног и некњижевног текста произилази из ‘додатних обавијести’ које некњижевни текст нема. Овај се квалитет књижевног текста постиже стилским изборима односно стилемима” (Петровачки и Штасни 2010: 233).

Војислав Илић

ГРМ

Муњом опаљен грм на суром пропланку стоји
к’о црн и мрачан див. И густе травице сплет
горди му увија стас – и горски несташан лахор
лелуја шарен цвет.

И зима дође већ, и својом студеном руком
покида накит сав и гору обнажи сву,
ал’ многа зима још са хладним ветром ће доћи,

А он ће бити ту.

1883.

2. ПИТАЊЕ ИЗБОРА

Основни услов да језички израз или конструкција има својство стилема јесте да буде биран и употребљен у књижевноуметничком тексту. Међутим, постоје различити типови избора, као и различити нивои избора, а сваки се избор заснива на принципима селекције и комбинације.

2.1. Избор на структурном плану

Избор на ширем плану укључује жанровско опредељење песника, које се остварује на плану садржаја (избора теме) – и одабира форме која је датом садржају најприкладнија. У конкретном случају одабрана је форма лирске песме са дескриптивно-рефлексивним садржајем. Наш је задатак да откријемо естетски принцип на којем почива структура песме *Грм* а затим да уочене принципе повежемо са стилским доминантама.²

2.1.1. Принцип аналогije

Песма *Грм* заснована је на принципима аналогije (сличности) и контраста (супротности). На плану садржаја аналошки принцип остварен је поређењем (грм – див). Иако се поређење појављује само једанпут, оно постаје део основног принципа јер се на њему гради идејна подлога песме.

² Лешић наводи Ингарденово схватање према којем је важно учити стваралачке операције песника којим је остварена синтеза језичког израза песме и њеног унутрашњег света у једној структурној целини у којој се уводи у постојање поетска мисао (1982: 218).

На плану конкретизације, уобличавања поетске идеје или мисли, аналошки принцип реализован је понављањем метричке организације стиха и строфе, што је, такође, избор структурног типа. Од прозодијских, па и синтаксичких карактеристика стиха умногоме зависи и емотивна или експресивна обојеност садржаја, те структура не представља само формално решење за одређени песнички садржај, већ обухвата и сам садржај и његово песничко уобличавање. На плану звучања песме важно је указати на гласовна понављања, метар и ритам песме, као и на синтаксичке и интонационе фигуре и сталне облике.³

У песми *Грм* употребљен је хексаметар. Ритмом дугих стихова постиже се наративност поетског израза, што је у складу са дескриптивним и рефлексивним садржајем песме *Грм*. Метричком и ритмичком организацијом стиха сугерише се дубља, симболичка димензија лирске песме. Наиме, хексаметар као чувени стих античке епске поезије, којим су испевана дела изузетних уметничких вредности попут Хомерове *Илијаде* и *Одисеје*, доприноси да се развију мотиви о постојаности, непролазности, трајности и на другим значењским нивоима лирске песме *Грм*.

Према Живковићевом тумачењу, Војислав Илић је „успео да створи наш хексаметар, у коме су остварени шест иктуса, а дактили су помешани с трохејем (–U) и амфибрахом (U–U)” (1968: 109).

Дајемо метричку анализу песме *Грм*, с намером да се уоче особености Илићевог хексаметра, као и метричку организацију целе песме. Важно је истаћи да се стопе понављају, као и комбинације стопа. Поступак понављања вишеструко је важан. Њиме се постиже уједначеност ритма, стабилност структуре, посебан наративно-рефлексивни тоналитет.⁴

³ Под структуром књижевног дела подразумевамо „стваралачко уобличавање једне визије свијета и живота” (Lešić 1982: 215).

⁴ У настави би било пожељно упоредити овако организован стих са неким

Војислав Илић <i>Грм</i>	Схема класичног хексаметра					
	-UU	-UU	-UU	-UU	-UU	-U
Муњом опаљен грм на суром пропланку стоји	-U	-UU	-	U-U	-UU	-U
к'о црн и мрачан див. И густе травице сплет	U-	U-U	-	U-U	-UU	-
горди му увија стас - и горски несташан лахор	-UU	-UU	-	U-U	-UU	-U
лелуја шарен цвет.	-UU	-U	-			
И зима дође већ, и својом студеном руком	U-U	-U	-	U-U	-UU	-U
покида накит сав и гору обнажи сву,	-UU	-U	-	U-U	-UU	-
ал' многа зима још са хладним ветром ће доћи, а он ће бити ту.	U-U	-U	-	U-U	-UU	-U

Упоредили смо и метричку структуру стихова по моделу први стих прве строфе са првим стихом друге строфе, други стих прве строфе са другим стихом друге строфе итд., с циљем да укажемо на уравнотеженост структуре, ритма и тоналитета прве и друге строфе, што такође представља доследну примену принципа понављања (аналошког принципа).

I/1	Муњом опаљен грм на	-U	-UU	-	U-U	-UU	-U
II/1	суром пропланку стоји И зима дође већ, и својом студеном руком	U-U	-U	-	U-U	-UU	-U
I/2	к'о црн и мрачан див. И	U-	U-U	-	U-U	-UU	-
II/2	густе травице сплет покида накит сав и гору обнажи сву,	-UU	-U	-	U-U	-UU	-

другим, на пример трохејским стихом типа: Збогом зоро, збогом бели данче! (-U / -U // -U / -U / -U).

I/3	горди му увија стас – и	-UU	-UU	-	U-U	-UU	-U
II/3	горски несташан лахор ал' многа зима још са хладним ветром ће доћи,	U-U	-U	-	U-U	-U U	- U
I/4	лелуја шарен цвет.	-UU	-U	-			
II/4	а он ће бити ту.	U- U	-U	-			

Као што се може видети, очуван је ритам и тоналитет песме уједначеним комбинацијама двосложних стопа са тросложним стопама – трохеја (-U) са амфибрахом (U-U) и дактилом (-UU), као и поновљеном комбинацијом тросложних стопа – дактила (-UU) са амфибрахом (U-U). Константу тоналитета представља понављање и подударње наглашене једносложне речи у свим стиховима.

2.1.2. Принцип контраста

Структура песме заснована је на контрасту, који се остварује супротстављањем статичког и динамичког принципа, и то сликом грма који стоји и многих зима које ће доћи, или мировања и кретања (грм стоји према несташном лахору).

Контраст се оставрује и релацијом један према више ентитета (грм према сплету травице), као и супротношћу типа велико – мало (грм, див – травица, цвет), која је још више интензивирана посредством боје (црн, мрачан див и шарени цвет). Контрастирање је, дакле, остварено на идејном плану супротстављањем идеја пролазаности и трајности, постојаности, што је, условно да кажемо, материјализовано супротстављањем конкретних ентитета („предмета“) у песми (нпр. горски несташни лахор и хладни, студени ветар). Метафоризација израза, поред контраста, највише доприноси да се песничком сликом даље развија идејна основа песме – непролазност и постојаност.

„И зима дође већ, и својом студеном руком
покида накит сав и гору обнажи сву,
ал’ многа зима још са хладним ветром ће доћи,
А он ће бити ту.”

2.2. Семантички избор

Семантички ниво избора (ниво лексичке семантике који обухвата и индукторе значења које је остварено у контексту књижевног дела) најдиректније се доводи у везу са планом значења књижевног дела, који представља однос између значења речи и значења које је остварено у књижевном делу. У конкретном случају полазимо од лексеме *грм* и њеног лексичког значења.

2.2.1. Семантичка структура лексеме *грм*

У шестотомном РМС лексема *грм* је приказана као вишезначна. Њено основно значење, најраспрострањеније и општепознато, једино је наведено у једнотомном РСЈ. Дакле, упоређивањем семантичке интерпретације ове лексеме у два речника и у читанци за II разред средње школе, добијамо различите информације, о лексеми *грм* као вишезначној (РМС, читанка) и као једнозначној (РСЈ).

РМС	РСЈ	Читанка ⁵
1. грмен <i>више мањих дрвета која чине целину и расту с испреплетаним гранама, жбун; бокор.</i>	а. <i>више мањих дрвета, шибља, густо израслог на једном месту, жбун.</i>	1. а) мање дрвенасте биљке (шибље, жбун, честар); б) бокор, бусен;
2. <i>велико разгранатао дрво.</i>	б. <i>врста, тип нижих дрвенастих биљака са стаблом које се разгранаву већ од дна.</i>	в) тип дрвенастих биљака са стаблом које се разгранаву одмах изнад земље; 2. храст; 3. крупно,
3. <i>бот. врста храста, лужњак.</i>	в. <i>бокор, бусен.</i>	високо дрво уопште.

⁵ Николић, Љиљана и Босилка Милић (2008). *Читанка са књижевнотеоријским појмовима за II разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. 241.

Секундарна значења лексеме *грм* изазвана су метонимијом, будући да је логичка веза између именованих ентитета јасна и логична. Диференцирана значења обухваћена примарном семантичком реализацијом у РСЈ индукована су платисемијом, ширењем значења на ентитете сличних карактеристика.⁷ У свим реализацијама јасно се издваја архисема ‘дрвенаста биљка’ и диференцијалне семе које саопштавају информацију о изгледу растиња. У РМС је двосмислена значењска структура лексеме *грм*. Остварена двосмисленост последица је супротстављања семантичких компонената ‘мало’ и ‘велико’. Принцип супротности (контраста) који се огледа и на плану лексичке семантике, као што смо видели, доминантан је принцип у структури саме песме.

У контексту књижевног дела долази до симболичког и емотивног преображаја уобичајеног, лексичког, значења речи (Lešić 1982: 285). Занима нас, дакле, које су компоненте значења садржане у лексичком значењу лексеме *грм* омогућиле „преображај” и стварање симболичког значења. Можемо претпоставити да су то потенцијалне семе које садрже информације о тврдоћи и изгледу храста, будући да се у лексикографској дефиницији ове лексеме не налази ниједна семантичка компонента која би указивала на могућу симболизацију значења.⁸

⁶ Николић, Љиљана и Босилка Милић (2008). *Читанка са књижевнотеоријским појмовима за II разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства. 241

⁷ Према Д. Гортан Премк, платисемија односно мултиреференцијалност је појава коју можемо имати у основним, примарним семантичким јединицама, тј. у основним значењима неизведених речи и у секундарним семантичким јединицама, тј. у дериватима који су добијени метонимијским варирањем (2004: 63).

⁸ У РСЈ лексема *храст* је представљена као ботанички термин ‘род шумског дрвећа *Quercus* из фамилије букава (*Fagaceae*), са око 200 врста, чије се дрво употребљава у грађевинарству, столарству и за огрев, а плод (жир) као храна за свиње’.

Желимо да нагласимо да се симболичко значење не може поистоветити са метафоричним значењем или фигуративном употребом речи, будући да метафора и симбол представљају сродне, али ипак посебне стилске фигуре. Према Живковићу, „од свих фигура с пренесеним значењем речи *симбол* има најудаљенију везу између двају појмова, али и најшире упућивачко значење, шире и од метафоре” (1968: 89). Класично је тумачење симбола као речи која означава неки конкретан предмет, а упућује на неки апстрактан појам или групу појмова. Симболичко значење се, дакле, развија упућивањем на неку стварност ван текста.

Међутим, у контексту песме *Грм* симболизација је последица не само употребе поједине речи са значењем симбола (*грм*), већ и међусобних односа песничких слика у којима се јављају друге лексеме које, такође, имају симболичко значење (*ветар*, *зима*).⁹ Управо стога песма *Грм* представља добар пример песме испеване у духу симболистичке поетике, будући да је симболизам одбацио сваку чисто описну вредност поетске слике захтевајући да слика буде симбол.

Чињеница је да у песми доминира симбол грма, као и слике у којима је он централни мотив. Иако се у самој семантичкој структури лексеме *грм* не налазе важни индуктори симболичког значења односно фигуративне употребе лексеме *грм*, у нашој култури проналазимо узроке симболичког значења изван лексичке семантике, и то у прехришћанском (митолошком) и хришћанском (библијском)

⁹ Живковић наводи да завршни стихови песме *Грм* „ал’ многа зима још са хладним ветром ће доћи, / А он ће бити ту” указују на симболику трајања, док контраст између мрачног и опаљеног грма и лелујавог цвета и травице указују на хероизам тог трајања” (1986: 90).

У *Речнику књижевних термина* истакнута је специфичност симболизма као књижевноуметничког правца, где се наглашена симболика књижевног дела може читовати „у његовим ликовима, у пејзажима, у појединим предметима, у фабули, у композицији” (1986: 722).

контексту.¹⁰

Митолошки елементи видљиви су већ у првом стиху „Муњом опаљен грм на суром пропланку стоји”. Фокус нам је, дакле, на уводној слици грма који је опаљен муњом. Наиме, постоје представе бога Перуна са луком, који се некад поистовећивао са дугом, а кад би њиме гађао, стреле би се претварале у муње. Храст је дрво посвећено Перуну јер се веровало да гром најчешће у њега udara. Дрво, храст, у коме борави *громовник* зове се *грм*. Грмови су имали значајну улогу у животу Срба. Стога не чуди што су се испод њих одржавали сабори, окупљали хајдуци и устаници (Таковски грм, Кочин грм, Храст у Липовцу, Вишевцу, Марковцу). У хришћанској религији храст је симбол Христа као снаге у невољи, крепости у вери и врлини (Lampić 1999: 45).¹¹

На примеру лексеме *грм* указаћемо на питање избора, који се у овом случају испољава на плану лексичке семантике и израза, а може се довести у везу са феноменом визуализације симбола. Претпостављамо да ће лексема *грм* у свести говорника српског језика изазвати представе које се везују за њено основно значење, као у семантичкој интерпретацији у РСЈ. Принцип супротности има, дакле, дубљу подлогу и утиснут је у менталну представу појма која се реализује на когнитивном плану. Ефекат изненађења постиже се управо заменом једне менталне слике другом (грм [жбун] и грм

¹⁰ Према схватању Д. Гортан Премк, у речницима ознаку фигуративно можемо двојачко тумачити – као ознаку за реч са фигуративним значењем, или за реч са фигуративном употребом (2011: 28). Будући да у РМС значење лексеме *грм* није означено као фигуративно, у контексту песме реч је о њеној фигуративној употреби, као део слике, као фигура.

¹¹ У религијском контексту (посебно у католичанству) често се употребљавају конструкције *крепост у вери и врлини* или *Христ је моја крепост*. У првом случају, појам *крепост* означава постојаност, истрајност у вери и врлини. У другом случају, Христ, односно вера у Христа, представља извор човекове духовне и моралне снаге.

[храст]).¹² У контексту песме, разрешење могуће дилеме у вези са референцијалном функцијом лексеме *гpm* остварено је поређењем, које „чува идентитет предмета, али га посебно осветљава” (Lešić 1982: 301).

Сликом појма гpm (храст) и гpm (жбун) јасно се издваја асоцијација којом је омогућен пренос имена са једног ентитета на други – асоцијација по облику. Крошња храста има облик грма.

На идејном плану симболиком храста поново се уједињују амбивалентне вредности које обухватају домен материјалног и духовног, моралног и физичког.¹³

Семантичким избором остварена је експресивност израза сама по себи (с обзиром на симобличку димензију лексеме *храст*), али је, у конкретном случају, изражајна вредност последица способности лексеме *гpm* (у значењу храст) да одражава ситуацију у којој је актуелизирана. Својство експресивног израза јесте подстицајна способност за развијање богатог асоцијативног повезивања на различитим нивоима. Песма *Гpm* подстиче асоцијације изазване бојама, које превазилазе домен конкретног и уздижу се на ниво апстракције. Тако слике црног, мрачног грма, муњом опаљеног и сурог пропланка једну визуелну сензацију пројектују као атмосферу, доживљај, мртвило, које се употпуњује одсуством звука.

¹² Ефекат неочекиваности настаје преношењем предмета из његове семантичке сфере у неку другу (Lešić 1982: 295).

¹³ Према подацима у *Rječniku simbola* (1987: 197), храст је „врховно небеско божанство, без сумње стога што привлачи гром и симболизује узвишеност; осим тога, храст показује чврстоћу, моћ, дуговјечност, те висину, и у духовном и у материјалном смислу. У другом значењу „храст је увијек и свугдје синоним снаге: тај дојам очигледно оставља одрасло стабло. Симболизира једнако моралну и физичку снагу”.

2.3. Избор на лексичко-морфолошком плану

Особеност песничког језика заснива се на могућностима избора језичких средстава на свим језичким нивоима чиме се нужно залази у тумачење комбинација како на семантичком тако и на формалном плану.¹⁴ У том смислу можемо посматрати појединачне реализације одабраних лексема у контексту песме са морфолошког, морфосинтаксичког, па и синтаксичког нивоа. Минимална морфолошка анализа показује високу учесталост придева и именица у односу на глаголе, што је последица дескриптивно-наративног, па и рефлексивног садржаја песме.

Придеви и именице	Глаголи
муња	(грм) стојати
опаљен (грм)	увијати (стас)
сури (пропланак)	лелујати (цвет)
црн и мрачан (див)	(зима) доћи
густа (травица)	(он/грм) бити
горди (стас)	
горски несташни (лахор)	
шарен (цвет)	
студена (рука)	
хладан (ветар)	

Сви су придеви употребљени само једанпут, што је потврда песничке креативности. Придеви са значењем боје успостављају међусобну парадигматску везу засновану на сличности значења, које се може пратити на степенованој скали од слабог до јаког интензитета (*сури* ‘који је боје олова или пепела’ – *црн* – *мрачан*)¹⁵

¹⁴ „Пјесник комбинује свакодневна језичка средства и на тај начин остварује несвакодневно импресиван израз” (Lešić 1982: 28).

¹⁵ Лалевић формира следећи синонимни низ са лексемом *црн* као прототипичном: *мрк* (са црвенкастом нијансом, *вран* (нешто блаже црн), *гарав*, *гаран*, *загасити* (затворене, црне боје), *таман* (што је боје таме без светлости), *мрачан* (који је боје мрака, као мрак), *тмуран* (таман, пун тешких облака), *чађав*, *чађаст* (као чађ)

или са јачим степеном особине у односу на прототипичну лексему (*хладан – студен*). Конотативна вредност употребљених лексема у вези је са основном атмосфером у песми. Имајући у виду да је реч о парадигматском односу оствареном у контексту песме, прецизније је говорити о контекстуалној синонимији. Она се реализује у лексичком низу: *опаљен – сури – црн – мрачан*; или у лексичком пару *грм – див*.

Што се глагола тиче, у зависности од њиховог семантичког садржаја и категоријалних карактеристика, успостављене су одређене субјекатско-предикатске или предикатско-објекатске везе. Важно је истаћи да се реализованим значењем глаголских облика (презента и футура првог) такође потврђује основна идеја песме – постојаност.

2.3.1. Синтагматско уланчавање лексема у песми Грм

Синтаксичко уланчавање речи заснива се на могућности повезивања речи у синтагме и реченице. Формално-семантичка обележја одређених конструкција, као и њихова дистрибуција према основним структурним принципима песме, доприноси квалитету песничког језика.

Тако је један од основних принципа у песми Грм – принцип понављања, остварен редупликацијом именичке синтагме типа Adj + N, у основном бинарном облику или са проширеном структуром.

Муњом <i>опаљен</i> <i>грм</i>	N _{Instr} + Adj + N Ако би се именица у инструменталу сматрала делом синтагме, она би се могла двојачко тумачити – са значењем средства, али и са квалификативним значењем.	субјекат
-----------------------------------	---	----------

(1974: 96). Из низа изостављамо лексеме са минимално употребном вредношћу, као и оне које се односе на боју пути.

на суром пропланку стоји	на + Adj + N _{Lok} Синтагма је употребљена у локативу са предлогом <i>на</i> са месним значењем.	прилошка одредба за место
к'о <i>црн и мрачан</i> <i>див.</i>	Adj + и + Adj + N Синтагматска конструкција са координираним конгруентним атрибутима повезаних везником <i>и</i> јавља се као део поредбене конструкције.	
<i>И густе травице</i> <i>сплет</i>	Adj _{Gen} + N _{Gen} + N Синтагматска конструкција са инверзивним распоредом елемената (према уобичајеном распореду N + Adj _{Gen} + N _{Gen})	субјекат
<i>горди му увија</i> <i>стас</i>	Adj + N	објекат
– и <i>горски</i> <i>несташан лахор</i>	Adj + Adj + N	субјекат
<i>лелуја шарен цвет.</i>	Adj + N	објекат

<i>И зима дође већ, и својом</i> <i>студеном руком</i>	Pron + Adj + N _{Instr}	са значењем средства
покида накит сав и гору обнажи сву,		
ал' <i>многа зима</i> још	Adj + N Употреба адјектива <i>многи</i> , -а, -о уместо уобичајене употребе адверба <i>многа</i> (<i>многа зима</i> према <i>многа зима</i>).	
са <i>хладним ветром</i> ће доћи,	Adj + N _{Instr}	са социјативним значењем
А он ће бити ту.		

2.3.2. Субјекатско-предикатске и предикатско-објекатске везе

На синтаксичком плану указаћемо на стилску функцију успостављених субјекатско-предикатских и предикатско-објекатских веза.

Субјекат	Предикат	Глаголски облик	Ефекат
грм	стоји	презент	статика
сплет (травице)	увија	презент	динамика
лахор	лелуја	презент	динамика
зима	дође	презент	динамика
	покида	презент	
	обнажи	презент	
	ће доћи	футур I	
он (грм)	ће бити	футур I	статика

У сликама са поновљеним субјектом (*зима*) динамичност и живописност постиже се сменом објеката (*накит*, *гора*) и сменом доминатног глаголског облика (наративног презента са елементима квалификације) футуром првим, којим се сугерише трајање, непролазност, вечност (изражава се идеја песме), што је, такође, потврђено динамичним мотивима. Уочљиво је да симболичка слика може да се гради на поновљеном субјекту који ће остварити везу са различитим предикатима.

Истиче се, такође, полисиндетско повезивање синтаксичких елемената везником *и*. Међутим, стилски ефекат је у потпуности постигнут увођењем адверзативног везника *а* у стиху који садржи поенту, поново потврђујући принцип контраста као доминатни структурни принцип у песми. Према Ковачевићу, најтипичнији је случај редупликација координираног везника испред сваке од координираних јединица, дакле и прве. При томе везник уз конективну добија и интензификаторску улогу (2000: 327).

3. ЗАКЉУЧАК

Будући да је настава српског језика у средњој школи запостављена, у раду се залажемо за примену лингвостилистичког приступа у школској интерпретацији књижевног дела. Определили смо се за обраду лирске песме *Грм* Војислава Илића, која је предвиђена за обраду у другом разреду средње школе. Интерпретативни модел који предлажемо требало би да подстакне наставнике и ученике да функционално примењују и повезују знања из области теорије књижевности и граматике српског језика, уз издвајање формално-семантичких структура које имају статус стилема или стилске доминанте.

У анализи је тежиште на откривању јединица којима се илуструју различити типови избора у конкретној лирској песми. Показано је како је избор од жанровског преко метричког до формално-морфолошког и лексичког плана у најдиректној вези са основним принципима структурирања лирске песме *Грм* – аналошким и контрастивним принципом.

Аналошки принцип реализован је поредбеним конструкцијама и редупликацијама различитог типа, што је уочљиво у метричкој организацији стиха или понављањем синтагматских конструкција истога типа (Adj + N), док се принцип контраста, као доминантнији у структури песме, испољава на свим нивоима избора, како на идејном плану песме тако и на формално-семантичком.

ЛИТЕРАТУРА

Chevalier, Jean i Alain Gheerbrant (1987). *Rječnik simbola*. Zagreb: Nakladni zavod.

Гортан Премк, Даринка (2004). *Полисемија и организација лексичког*

- система у српскоме језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Гортан Премк, Даринка (2011). О квалификатору фигуративно у српским (српскохрватским) дескриптивним речницима. *Зборник у част Гордани Вуковић. Лексикологија – ономастика – синтакса*. Нови Сад: Филозофски факултет. 27–39.
- Ковачевић, Милош (2000). *Стилистика и граматика стилских фигура*. Крагујевац: Кантакузин.
- Lalević, Miodrag (1974). *Sinonimi i srodne reči srpskohrvatskoga jezika*. Beograd: Leksikografski zavod – Sveznanje.
- Lampić, Mario (1999). *Mali rečnik tradicionalnih simbola*. Beograd: Libretto.
- Lešić, Zdenko (1982). *Jezik i književno djelo*. Sarajevo: Svjetlost, OOUR за уџбенике и наставна средства.
- Петровачки, Љиљана и Гордана Штасни (2010). *Методички системи у настави српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет. Одсек за српски језик и лингвистику.
- Rečnik književnih termina* (glavni i odgovorni urednik prof. dr Dragiša Živković). (1986). Beograd: Nolit.
- РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–III. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1969; IV–VI. Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- РСЈ: *Речник српског језика* (редиговао и уредио Мирослав Николић). (2007). Нови Сад: Матица српска.
- Živković, Dragiša (1968). *Teorija književnosti sa teorijom pismenosti*. Beograd – Sarajevo: Naučna knjiga – Svjetlost.

Gordana R. Štasni

**LINGUOSTILISTIC INTERPRETATION OF THE POEM *GRM* (OAK)
BY VOJISLAV ILIĆ**

Summary: In this paper the poem *Grm* (*Oak*) by Vojislav Ilić was analyzed in accordance with the linguostylistic theoretical approach. The aim of the paper is to show the realisation of basic characteristics of poetic language and the

principles of the structuring of the poem with different language meanings. The analysis is based on the choice as the main criterion on all levels: from the choice of the genre to the choices of language meanings (phonetic, morphological, lexical, semantic and syntactical). The structure of the poem *Grm* is based on an analogical principle (reduplication) and on the principle of contrast (antithesis). From the methodological point of view this approach to a literary work is very useful in teaching because of the possibility of correlation between the teaching area of literature and Serbian language.

Key words: poem, linguostylistics, interpretation, methodology of teaching the Serbian language and literature.